

Сенейко Д.

«Покрий нас чесним Твоїм покровом, і ізбав нас від усякого зла... Діва десь предстоїть у церкві, і з ликами святих невидимо за нас молиться Богу» (Тропар-кондак празника).

...Як покидали Запорожці
Великий Луг і Матір Січ,
Взяли з собою Матір Божу
І більш нічого не взяли...
(Т. Г. Шевченко)

Хоча Покрова Пресвятої Богородиці не є одним з найбільших християнських свят, але у нас, українців, воно відзначається з особливою шаною і заслуговує статусу національного свята. Для цього є досить історичних і релігійних підстав.

Замість вступу...

Секрет цієї постійної, улюбленої й ревної молитовної пошани до Богоматері, полягає, мабуть, у тому, що тут ідеться не про лише земне, людське, але небесне й могутнє Її заступництво. Від самого початку існування нашої держави ми постійно мали великих, сильних ворогів. Тож нічого дивного, що наш народ шукав такої допомоги й опіки, проти якої не може встоятися жодна людська сила, а тією поміччю якраз і став покров Пречистої Діви Марії. Тому празник Покрова завжди був і є для нашого українського народу днем вияву великої любові і вдячності до Пресвятої Богородиці.

Без історії не обійтись...

Покрова Пресвятої Богородиці - велике Богородичне свято, яке було встановлене на честь появи живої Матері Божої в одному із храмів Константинополя (теперішня столиця Туреччини – м. Стамбул) у Візантійській імперії, найвірогідніше у X ст. за правління імператора Лева VI Філософа (886-912). Коли жителі молилися на Всенічній службі (мабуть, на Великій Вечірні з Литією чи Утрені) у Влахернському храмі, на місто напали вороги. Молитовне єднання греків у щирому зверненні по допомогу до Пречистої Діви Марії призвело до чуда: Богородиця у супроводі святих Івана Хрестителя і Івана Богослова, в оточенні ангелів, пророків і апостолів, явилася вірним, і з молитвою за них накрила їх своїм покровом (омофором), роблячи непереможними. Від тієї хустки-покрова новий празник і отримав свою назву. Саме це побачив під церковним склепінням виходець із українських земель Андрій Юродивий (скіф-слов'янин, полонений, який охрестився і захопився новизною християнського життя). Тоді Св. Андрій із хвилюванням запитав у свого учня Епіфанія: «Чи ти бачиш, брате, Царицю і Владичицю всіх, яка молиться за весь світ?» На що той відповів: «Бачу і жахаюся». Вороги ж із невідомих причин раптово зняли облогу з візантійської столиці. Згодом цю подію прославили у всьому Константинополі, а на Русі в XI ст. поширилось свято Покрови Пресвятої Богородиці та було збудовано чимало Богородичних Покровських храмів.

Існує цікава легенда про українську «вину» цього свята. Так-так, саме вину, адже у цей день, більше ніж XI століть тому, руські війська князя Аскольда брали штурмом м. Константино-поль. Зло відійшло з поразкою не тільки від Божого міста, але й від русичів, яких чудо навернуло до правдивого Триєдиного Бога. Бувши до того язичниками, воїни-слов'яни повернули-ся на Русь-Україну вже християнами, а Аскольд став першим руським князем-християнином і навіть збудував церкву, згідно літопису Нестора.

Згодом богородичні чудеса з'явилися і в нашій, українській історії. Ярослав Мудрий після перемоги над племенами печенігів у 1037 році будує собор св. Софії, «віддає Україну під покров Пречистої Діви» у новозбудованому храмі Благовіщення на Золотих Воротах.

Достатньо згадати, як Пречиста Діва врятувала Почаївський монастир від нападу турків у 1675 році, коли також покрила своїм омофором монастир...

Серед русько-українських історичних знаменитостей Матір Божу шанували, молитовно спілкувались із Нею і до Неї звертались наші руські князі (особливо перед переможними військо-вими походами). Деякі з них на своїх печатках використовували іконки Божої Матері або молитви до Неї. Нещодавно археологами в Україні знайдено дуже старовинні золоті, бронзові й мідні нашійні іконки (грец. енкольпіями). Один з таких енкольпіїв має грецький напис: «Бо-городице, будь моїм покровом і охороною, Амінь».

Думаю, усі знають цих непередбачливих наших предків-козаків, які в Запорозькій Січі навіть збудували церкву святої Покрови та замовили чимало покровських ікон. На них зображено українських гетьманів і козаків, що готові підкласти свої плечі, щоб підтримати хоча б частину того небесного омофору, який тримає над нашим народом Богородиця. Перед тим, як вибратись у похід на ворога, козаки брали участь у молебні до своєї Покровительки і ревно співали «Під Твою милість прибігаємо». Тому-то в сучасному українському календарі 14 жовтня відзначається ще й День українського козацтва та День молитви за всіх полеглих за волю і державність України. Можливо, не випадково саме восени 1942 року під Покровом Богородиці творилася й здобувала свої перемоги над фашистами Українська Повстанська Армія, основне ядро перших відділів якої складалося з членів Організації Українських Націоналістів. Символічно саме Покрова Пресвятої Богородиці від 30 травня 1947 року вважається днем створення УПА.

Спілкування у ширій молитві із Богородицею, через яку можливе для нас отримання благодаті Св. Духа від нашого Бога, Отця, Сина і Святого Духа, Триєдиного Бога – Пресвятої Трійці - це зрозуміли ще наші предки: князі Аскольд, Ярослав Мудрий і Володимир Великий, розуміло козацтво, січові стрільці, вояки УНР під проводом С. Петлюри, воїни УПА, і, здається, починає розуміти сучасне покоління. Свято Покрови - нагода всеукраїнського молитовного єднання за мир і злагоду в Україні...

Яке наше місце у цьому празнику і його святкуванні?

Давайте спробуємо підійти до цього празника, запитуючи себе: де тут моє місце?

Деякі празники (н-д, Покрова) святкуються на честь Божої Матері, бо через Неї ввійшов Бог у людський світ і космос, частиною якого є і ми. З іншого боку, ми маємо знати про кожний празник наступне: те, що сталося колись, є не просто пам'ятною подією, яка мала місце у ми-нулому, а є початком чогось, що продовжується день у день, у міру того, як світ наближається до кінцевого етапу, до Судного дня – до свого кінця і нового початку...

Цей богородичний празник встановлений Церквою для того, щоб ми успадкували життя, а не смерть, виконали своє призначення у світі від Бога бути святими і освятити світ, а не відмовитись від своєї місії безнадійно і назавжди. Участь у цьому церковному празнику – не просто побожна вправа чи повага до певної древньої традиції наших предків, а подія, яка через Богослужіння (Вечірню, Утреню, Божественну Літургію тощо) дає нове розуміння значення празника і робить нас справжніми його учасниками на більш глибокому рівні, учасниками того, що не лише було, але і є зараз, у даний час. Адже воскреслий Христос із нами – «...вчора, сьогодні, завтра і на віки Той самий» (Євр. 13, 8), «Ось я з вами по всі дні аж до кінця віку» (Мт. 28, 20), «Де двоє або троє зібрані в мое

ім'я, там і Я посеред них» (Мт. 18, 20). Він - посеред нас, Його ім'я – Еммануїл, що означає: «з нами Бог», те саме Богородиця, тіло якої, згідно Церковного Передання, було піднесене нетлінним до неба. Вона з нами завжди: невидимо, духовно. Покрова Пресвятої Богородиці - це не подія у минулому, але подія, у якій ми беремо участь сьогодні, день у день, із години на годину. Тому необхідно, щоб ці події змінили нас, передусім, через нашу участь у них, по-друге, через наше розуміння їх, по-третє – через зростання близькості до них, адже без цього вони залишаться зовнішніми історично-традиційними фактами, чужими, які не стосуються нас.

Празник – життєвоважлива подія у житті всього людства, світу, космосу, бо завжди вводить нас у спілкування із Господом, Божою Матір'ю і святими. Уважно вслухаючись у стихири на Вечірні-Утрені, тропарі-кондаки, Апостольське чи Євангельське читання на Літургії, Св. Дух, храмом і житлом якого є кожна людина-християнин, у нашому серці відділяє світло від темряви, життя від смерті, і ставить нас перед лицем Живого Бога. Якщо хочемо, щоб ці свята якимось доторкнулись, промовили до нас і нас змінили, потрібно готуватися до кожного з них. Як? Варто глибоко задуматись над своїм життям, прислухатись текстів Богослужінь, і тоді даний празник, звільняючи нас від усього шкідливого, зайвого, гріховного у Тайні Сповіді, шляхом уважної, натхненної Св. Духом молитви і духовної підготовки, направить всі наші турботи і думки на Господа, Богородицю і Божих святих.

Празник, як і подія, яку він описує, є входом вічності у час; Божественна вічність і святість приєднуються до нас. Не треба думати, що нібито вічність є у майбутньому; вона є Сам Бог. Кожний раз, коли ми вступаємо з Господом у розмову під час Богослужінь, коли ми там, де наш Живий Творець, тут присутні і всі події історії: минулі, теперішні і майбутні. Наприклад, одна єдина Євхаристія (Святе Причастя) була вже колись звершена – це Тайна Вечеря Господа Ісуса Христа і Його учнів. І коли ми маємо Божественну Літургію, коли сила Св. Духа сходить на нас, на Святі Дари, на простір і час у храмі, у той момент ми у Божій вічності беремо участь у тій єдиній Літургії, яка колись відбувалась: ми причащаємося Живого Христа, як колись Його учні, ми - на Тайній Вечері.

Усі церковні читання і молитви, і навіть мелодії, поступово сконцентровують на очікуваній події. Усі пророцтва, натяки у почутих богослужбових текстах підготовляють нас до неї, до-помагають отримати з неї благодать Св. Духа для святого життя і справжнього щастя, так що зміст празника, його наслідки для нас, значення у людській історії, важливість для всього ко-смосу ставатимуть більш зрозумілими, доки ми не будемо готовими зустріти повне світло розуміння цього свята.

Церква з глибоким благоговінням шанує Пресвяту Діву Марію, звеличену Богом за ангельсь-ку чистоту, глибоке смирення й найбільшу святість. Тропар 9-ої пісні канону празника на Утрені славить її привілей зціляти недуги душі й тіла: «Ти прийняла від Бога дар, щоб, як Бо-жа Мати, зціляти недуги всіх християн і від бід визволяти і гріхи прощати і з неволі та від усякої нужди спасати. Тож і нами не погорди, бо Ти знаєш, чого потребуємо: здоров'я для ті-ла і спасіння для душі».

Також слід згадати, що Пресвята Богородиця завжди приймає Божу волю (н-д, задалегідь прийняла розп'яття і смерть Свого Сина). Цей взірець віками надихає на християнські подвиги інших матерів. Відомий приклад сумлінної матері-християнки - свята Нонна, син якої, за-вдяки вихованню матері, згодом став надією Церкви у її богослов'ї - це святий Григорій Богослов. А її чоловік, затятий язичник, молитвами,

стражданнями і смиренням мужньої жінки прийняв Христа, отримав святу Тайну Священства, а згодом став відомим православним єпископом Назіанзьким. Свята Нонна, також дає всім християнам світу приклад могутності щирої материнської молитви.

І, нарешті, наостанок...

Празники ніколи не бувають просто спогадом про подію минулого. Ми не згадуємо минулого, ми завжди живемо теперішніми подіями, як люди даної епохи, але в такому теперішньому дні, який не зв'язаний із якою-небудь датою, числом місяця, а в такому дні у Церкві, який Вона називає Днем Господнім. Останнє залишаю вам на молитовні роздуми...

Для допитливих...

- Празник Покрова Пресвятої Богородиці починається ввечері з 13-го на 14-те жовтня Всенічним (Велика Вечірня з Литією, Велике Повечір'я, Утренья...);
- має службу великих празників зі Всенічним;
- але не належить до 12 великих празників;
- не має ані перед- ані по-празденства;
- наступного дня після празника святкує наша Церква пам'ять св. Андрія Юродивого;
- Дівчата в цей день молилися, щоб їм послали гарних наречених. Згідно примітивних магічних вірувань, дівчина, яка поставить свічку раніше за інших, вийде заміж першою. У цей день намагалися веселитися, щоб знайти гарного чоловіка;
- З 1999 року, за указом Президента України, день 14 жовтня став днем українського козацтва;
- Цей самий день вважається днем заснування УПА. Перші загони УПА були створені на Волині і Поліссі восени 1942 року. Після загибелі її керівника Романа Шухевича 5 березня 1950 року в умовах постійної боротьби з НКВС її діяльність поступово згасає до середини 1950-х років.

Сенейко Д. Все, що ми знаємо і не знаємо про свято Покрови Пресвятої Богородиці // Слово № 3 (33), 2007, с. 4-6.